

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL NEĮGALIJŲ SOCIALINĖS INTEGRACIJOS ĮSTATYMO 2, 16, 18 IR 20¹ STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO PAPILDYMO 25¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO
(TAP-20-829(2), TAIS 19-5583(3))**

2020-06-16 Nr. NV-1665

Vilnius

Projekto rengėjas – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (SADM).

Projekto tikslas – reglamentuoti asmeninės pagalbos (asmeninio asistento) neįgaliesiems organizavimą ir teikimą bei patobulinti specialiųjų poreikių lygių nustatymo teisinį reguliavimą.

Esama situacija:

- 1) Nėra reglamentuotas asmeninės pagalbos (asmeninio asistento pagalba) organizavimo mechanizmas.
- 2) Pagal Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymą asmenims, sukakusiems senatvės pensijos amžių, gali būti nustatyti 3 specialiųjų poreikių lygiai: didelių (nustatomas asmenims, kuriems nustatytas 1-o ar 2-o lygio spec. nuolatinės slaugos poreikis); vidutinių (nustatomas asmenims, kuriems nustatytas 1-o lygio spec. nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikis); nedidelių (nustatomas asmenims, kuriems nustatytas 2-o lygio spec. nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikis. Asmenys, kuriems nustatytas nedidelių poreikių lygis, skirtingai nuo kitų neįgaliųjų, negali pasinaudoti transporto, valstybės rinkliavos už asmens tapatybės dokumento išdavimą / keitimą lengvatomis.
- 3) Specialiųjų poreikių lygio nustatymas asmenims, kuriems darbingumo lygis nustatytas iki senatvės pensijos amžiaus, nereglamentuotas įstatyme (tik socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakyme).
- 4) Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba (NDNT) priima sprendimus dėl neįgalumo lygio, darbingumo lygio, profesinės reabilitacijos paslaugų poreikio, neįgaliųjų darbo pobūdžio ir sąlygų, spec. nuolatinės slaugos ar nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikio, lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos poreikio, netekto darbingumo proc., specialiųjų poreikių lygio. Tačiau įstatyme nenumatyta, kad NDNT priima sprendimus dėl neįgaliesiems rekomenduojamų specialiosios pagalbos priemonių, nors tokios rekomendacijos praktikoje yra teikiamos.

Lietuvoje yra apie 236 tūkst. neįgaliųjų, iš jų – 160 tūkst. darbingo amžiaus asmenų ir 15 tūkst. vaikų (neįgalieji sudaro apie 8 proc. bendro šalies gyventojų skaičiaus).

Specialiųjų poreikių lygis nustatytas apie 65 tūkst. asmenų, iš jų: 50 tūkst. asmenų, kuriems nustatytas didelių ir vidutinių specialiųjų poreikių lygis, 15 tūkst. asmenų – nedidelių specialiųjų poreikių lygis.

Neįgaliųjų užimtumo darbo rinkoje lygis – apie 29 proc. (ES vidurkis – 40,7 proc.), aktyviai darbo rinkoje dalyvauja 29 proc. vidutinę ir 48 proc. lengvą negalią turinčių asmenų nuo bendro darbingo amžiaus neįgaliųjų skaičiaus, o sunkią negalią – mažiau nei 10 proc. Daugiau nei ½ šeimų, kuriose auga neįgalus vaikas, vienas iš tėvų nedirba arba dirba nenuolatinius darbus.

SADM iniciatyva, asmeninio asistento pagalba išbandoma, įgyvendinant bandomuosius projektus:

- 2018-2019 m. – proto / psichikos negalios asmenims (pagalba teikta Kauno ir Šiaulių regionuose, pagalbą gavo 50 asmenų, paslaugos teikimo trukmė – iki 4 val. per parą);
- 2019-2021 m. – fizinės / kompleksinės negalios asmenims (pagalba teikiama 58 savivaldybėse, per metus pagalbą numatoma suteikti apie 800 asmenų, paslaugos teikimo trukmė – iki 4 val. per parą 7 d. per sav).

Projekto esmė, nauda. Siūloma patikslinti Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymą:

- 1) Apibrėžti asmeninės pagalbos sąvoką (priskiriant šią pagalbą prie specialiųjų poreikių tenkinimo priemonių) – asmeninio asistento individualiai teikiama pagalba neįgaliajam atlikti darbus / vykdyti veiklas, kurių dėl negalios negali atlikti savarankiškai ir kurie būtini siekiant gyventi savarankiškai ir veikti visose gyvenimo srityse.
- 2) Apibrėžti asmeninio asistento sąvoką – fizinis asmuo, darbo / jų esmė atitinkančių santykių pagrindu teikiantis asmeninę pagalbą neįgaliajam, su kuriuo jis nėra susijęs artimais giminystės ryšiais.
- 3) Nustatyti, kad savivaldybės atsako už asmeninės pagalbos teikimo organizavimą ir kokybės užtikrinimą.
- 4) Nustatyti, kad asmeninės pagalbos poreikį nustato socialinis darbuotojas individualiai 1 metams.

- Poreikio nustatymo ir asmeninės pagalbos teikimo tvarką nustato socialinės apsaugos ir darbo ministras.
- 5) Nustatyti, kad asmeninis asistentas, pradėdamas teikti pagalbą, turi išklausti įžanginius mokymus (vykdomi pagal socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatytą tvarką), jei neturi socialinio darbo išsilavinimo ar socialinio darbuotojo padėjėjo / asmeninio asistento kvalifikacijos, įgytos pagal profesinio mokymo programą.
 - 6) Nustatyti, kad asmens mokėjimo už asmeninę pagalbą dydis negali viršyti 20 proc. šios pagalbos teikimo išlaidų dydžio ir būti didesnis nei 20 proc. asmens pajamų. Asmeninė pagalba teikiama nemokamai, kai asmens pajamos yra mažesnės nei 2 VRP (250 Eur). Konkretų dydį nustato savivaldybė, vadovaujantis Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.
 - 7) Nustatyti, kad valstybės biudžeto lėšų asmeninei pagalbai teikti paskirstymo, pervedimo savivaldybėms, naudojimo, atsiskaitymo ir kontrolės tvarką nustato socialinės apsaugos ir darbo ministras.
 - 8) Atsakyti nedidelių specialiųjų poreikio lygio ir nustatyti, kad asmenims, kuriems nustatytas 1-o ar 2-o lygio spec. nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikis, nustatomas vidutinių specialiųjų poreikių lygis (dabar – asmenims, kuriems nustatytas 2-o lygio nuolatinės priežiūros poreikis, nustatomas nedidelių poreikių lygis, o kuriems 1-o lygio nuolatinės priežiūros poreikis – vidutinių poreikių lygis);
 - 9) Įteisinti, kad NDNT priima sprendimus ir dėl neįgaliesiems rekomenduojamų specialiosios pagalbos priemonių, taip užtikrinant informacijos apie neįgalumo, darbingumo lygį, profesinės rehabilitacijos, specialiųjų nuolatinės slaugos ar priežiūros (pagalbos) poreikius teikimą vieno langelio principu ir kt.

Isigaliojimas – 2021-07-01.

Papildomų valstybės biudžeto lėšų poreikis – asmeninei pagalbai organizuoti 2021 m. (6 mėn.) reikės 2 mln. Eur (paslaugas gaus apie 600 asmenų, paslaugos bus teikiamos ir tęsiant bandomąjį projektą (pagalbą per metus gaus dar apie 800 asmenų)), 2022 m. – apie 10 mln. Eur (paslaugas gaus apie 1500 asmenų). Transporto išlaidų kompensacijoms mokėti kasmet papildomai reikės 365 160 Eur (2021 m. (6 mėn.) – 182 580 Eur). Taip pat kasmet nebus surinkta 23 736 Eur rinkliavos už asmens tapatybės dokumentų išdavimą / keitimą.

Numatoma nauda – bus reglamentuota nauja individualizuota pagalba ir neįgalieji turės galimybę pasinaudoti asmeninio asistento paslaugomis (apie 1500 neįgaliųjų). Prognozuojama, kad iki 2030 m. dirbančių neįgaliųjų dalis nuo bendro darbingo amžiaus neįgaliųjų skaičiaus išaugs iki 35 proc., apie 50-70 proc. neįgaliųjų, gaunančių asmeninę pagalbą, ir jų artimųjų išsilies į darbo rinką (700-1000 asmenų), papildomai bus įdarbinta apie 1500 asmeninių asistentų; sudaryta galimybė asmenims, kuriems nustatytas 2-o lygio spec. nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikis, naudotis lengvatomis, kaip ir kitiems neįgaliesiems.

Derinimas. Projektas svarstytas 2020-06-09 tarpinstituciniame pasitarime, pakartotinai darbo tvarka suderintas su Teisingumo ministerija, Lietuvos savivaldybių asociacija, 2020-06-08 aptartas Neįgaliųjų reikalų taryboje (projektui taryba pritarė). Projektas patikslintas pagal Vyriausybės kanceliarijos Socialinės politikos grupės ir Teisės grupės pateiktas pastabas (suderinta darbo tvarka).

Finansų ministerija pasiūlė klausimą dėl papildomų lėšų skyrimo svarstyti Ministro Pirmininko, finansų bei socialinės apsaugos ir darbo ministro pasitarime dėl 2021-2023 m. asignavimų limitų ministrui pavedamoms valdymo sritims.

STARTA išvadoje dėl didesnio poveikio projekto poveikio vertinimo rezultatų kokybės, pažymima, kad SADM atliktas poveikio vertinimas ir jo rezultatai visiškai ar iš dalies atitinka nustatytus kokybės kriterijus.

Atitiktis Vyriausybės programai – atitinka Vyriausybės programos (63.1 p.) siekį įgyvendinti JT neįgaliųjų teisių konvencijos nuostatas ir gerinti neįgaliųjų teisių užtikrinimą visose gyvenimo srityse.

Vyriausybės programos įgyvendinimo plane (1.2.2 darbo 4 priemonė) numatytas naujų bendruomeninių paslaugų neįgaliajam ir jo šeimai (apsaugoto būsto, socialinės rehabilitacijos po ilgalaikės institucinės globos / hospitalizacijos, asmeninio asistento, savarankiško gyvenimo namų, atokvėpio paslaugų) sukūrimas ir plėtra, skatinant žmonių su negalia savarankiškumą ir jų įgalinimą.

Dalykinio vertinimo išvada.

Projektą siūlome svarstyti Vyriausybės posėdžio B dalyje, pristatant ir pagrindžiant siūlomu reguliavimu sprendžiamas problemas, priemones, jų įgyvendinimo naudą ir sąnaudas (Projektas yra atrinktas kaip

didesnio poveikio projektas, kurio poveikio analizės rezultatai turi būti pristatyti Vyriausybei).

Socialinės politikos grupės patarėja
tel. 8 706 63853, el.p. daiva.buivydaite@lr.lt

Daiva Buivydaite-Garbštienė